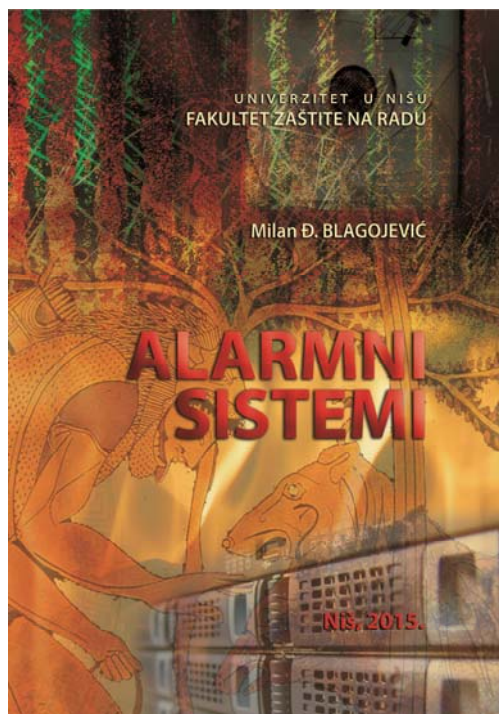

PRIKAZ KNJIGE

Blagojević M., *Alarmni sistemi* - 2. ispravljeno i dopunjeno izdanje, 366 str., Fakultet zaštite na radu u Nišu, 2015., UDK 654.9(075.8) 614.83/.84(075.8), ISBN 978-86-6093-070-7, COBISS.SR - ID 218294028

- Izvod iz predgovora prvom izdanju -

... Tekst rukopisa je nastao na osnovu predavanja koje je autor držao iz predmeta *Sistemi za otkrivanje i dojavu požara*, iz predmeta *Alarmni sistemi* u okviru diplomskih akademskih studija i jednog dela predavanja iz predmeta *Tehnički sistemi zaštite* u okviru osnovnih akademskih studija na Fakultetu zaštite na radu u Nišu. Takođe, za knjigu su iskorišćena i predavanja koja je autor držao na Kriminalističko – policijskoj akademiji u Beogradu iz predmeta *Sistemi fizičko tehničke zaštite* na Specijalističkim studijama. Svakako da ovaj tekst mogu koristiti i studenti drugih fakulteta, kao i svi oni koji se bave različitim aspektima bezbednosti i zaštite lica, imovine i poslovanja.

- Izvod iz predgovora drugom izdanju -

... Od 2011. godine, kada se pojavilo prvo izdanje knjige, prefiks SRPS su dobili skoro svi standardi iz grupacije EN 54 i EN 50131, te je bilo nužno da se postojeći tekst izmeni i dopuni preporukama ovih standarda. U tekstu su zadržani delovi „zastarelih“ standarda, kao i delovi standarda drugih zemalja za koje autor smatra da imaju upotrebnost, bilo početnicima u ovoj oblasti, bilo budućim projektantima.

- Sadržaj monografije -

Drugo, izmenjeno i dopunjeno izdanje monografije ALARMNI SISTEMI ima ukupan obim od 322 strane kucanog teksta formata B5 sa 211 slika, 52 tabele i spiskom korišćene literature i web stranica koji sadrži ukupno 128 jedinica. Tekst monografije, posle predgovora i sadržaja je sistematizovan u 3 celine sa ukupno 26 poglavlja i literaturom na kraju sledećim redosledom :

Deo I - Opšte o alarmnim sistemima

- 0 Uvod
- 1 Alarmni sistemi kroz istoriju
- 2 Sistemi za prikupljanje podataka
- 3 Senzori i detektori (javljači)

Deo II - Sistemi za dojavu požara

- 4 Detekcija parametra požara
- 5 Detektori (javljači) požara
- 6 Ručni javljači požara
- 7 Javljači toplote
- 8 Javljači dima
- 9 Javljači plamena
- 10 Javljači ugljen-monoksida
- 11 Višesenzorski (višekriterijumski) javljači požara
- 12 Zvučna i vizuelna signalizacija
- 13 Napajanje i instalacija
- 14 Organizacija sistema za dojavu požara
- 15 Projektovanje sistema za dojavu požara

Deo III - Sistemi za zaštitu od provale

- 16 Opšte o sistemima za zaštitu od provale
- 17 Alarmni kontakti
- 18 Detektori loma stakla
- 19 Ultrazvučni detektori pokreta
- 20 Mikrotalasni detektori pokreta
- 21 Infracrveni detektori pokreta
- 22 Kombinovani detektori pokreta
- 23 Detektori prisustva
- 24 Zaštita perimetra
- 25 Organizacija sistema za zaštitu od provale

- Izvodi iz recenzija -

... Sadržina rukopisa pokazuje da se radi o opsežnom, metodološki dobro osmišljenom tekstu koji je originalan u smislu sagledavanja problematike alarmnih sistema i mogućnosti njihove primene u našim uslovima...

... Rukopis pruža celovit uvid u problematiku alarmnih sistema. Izložena materija može, osim upoznavanja teorijskih postavki načina realizacije pojedinih komponenti i sistema u celini, da obezbedi i primenu prikazanog sadržaja u procesu projektovanja i implementacije alarmnih sistema.

Prof. dr Dejan M. Petković
Fakultet zaštite na radu u Nišu, Univerzitet u Nišu

... Na osnovu izloženog može se zaključiti da rukopis "ALARMNI SISTEMI", svojim sadržajem, metodološkim pristupom i obimom, predstavlja značajan doprinos izučavanju problematike alarmnih sistema u našoj zemlji.

Prof. dr Radovan V. Radovanović
Kriminalističko-policijska akademija u Beogradu

UNIVERZITET U NIŠU
FAKULTET ZAŠTITE NA RADU U NIŠU

Milan Đ. BLAGOJEVIĆ

ALARMNI SISTEMI

drugo, ispravljeno i dopunjeno izdanje

Niš, 2015. godine

Autor

*Dr Milan Đ. Blagojević, redovni profesor
Fakultet zaštite na radu u Nišu*

Naslov**ALARMNI SISTEMI**

Drugo, ispravljeno i dopunjeno izdanje, Niš, 2015.

Izdavač

*Fakultet zaštite na radu u Nišu,
18000 Niš, Čarnojevića 10a,
Tel.: 018 529-701, 529-880*

Za izdavača

Dekan, prof. dr Momir Praščević

Recenzenti

*Prof. dr Dejan M. Petković,
Fakultet zaštite na radu u Nišu
Prof. dr Radovan V. Radovanović,
Kriminalističko-policijska akademija u Beogradu*

*Odlukom Nastavno-naučnog veća Fakulteta zaštite na radu u Nišu rukopis je
kvalifikovan kao monografija nacionalnog značaja*

Tehnička obrada:

Autor

Korice:

Rodoljub Avramović

Štampa

M Kops centar, Niš

Tiraž

200 primeraka

ISBN 978-86-6093-070-7

Copyright © Milan Đ. Blagojević,
Sva prava zadržava autor.

Vesni, Jeleni i Milošu

*Za podsećanje na trenutke tokom pisanja knjige
u kojima sam samo fizički bio sa njima.*

Prva iskustva u radu sa merno-informacionim sistemima koji rade u realnom vremenu stekao sam krajem osamdesetih godina, radeći na problematici otkrivanja i dojava metana i ugljen-monoksida u rudnicima. Kasnije je usledio rad na sistemima za otkrivanje i dojavu požara, i u novije vreme, rad na sistemima za zaštitu od provale kao integrisanog dela alarmnih sistema. U ovoj knjizi sam pokušao da objedinim stečena teorijska i praktična znanja iz ove oblasti.

Dugogodišnja saradnja sa Dejanom M. Petkovićem koja se odvijala kroz nastavu, istraživački i naučni rad, pomogla mi je da definišem pristup prilikom izlaganja materije koja uključuje znanja iz mnogih inženjerskih disciplina. Njegove primedbe i korekcije su u značajnoj meri uticale na jezgrovitost i preciznost izlaganja materije.

Sugestije Radovana V. Radovanovića i naši razgovori tokom pisanja knjige su direktno odredili njen sadržaj i obim.

Rodoljub S. Avramović, sa inventivnošću na kojoj bi mu mogli pozavideti profesionalni dizajneri, pronašao je kao i mnogo puta do sada originalno rešenje za vizuelni identitet knjige.

Zahvaljujem se svima,
Milan Đ. Blagojević

SUBLATA CAUSA, TOLLITUR EFFECTUS

„Uklanjanjem uzroka posledice nestaju“

Za moto knjige sam izabrao ovaj sholastički aksiom, najčešće korišćen u pravu i medicini, jer važi i za alarmne sisteme u delimično promenjenom obliku. Naime, otkrivanjem nastanka pojave (uzroka) koja se nadgleda, posledice te pojave se sprečavaju ili značajno smanjuju.

SADRŽAJ

Predgovor	VII
Predgovor drugom izdanju	IX

DEO I - Opšte o alarmnim sistemima

0 Uvod	1
0.1 Alarmni sistemi - pojmovna razgraničenja i klasifikacije	2
0.2 Međunarodne organizacije i standardi	4
0.3 Nacionalni standard, pravilnici i propisi	5
1 Alarmni sistemi kroz istoriju	7
1.1 Organizacija zaštite od požara kroz istoriju	8
1.2 Razvoj signalizacije i dojava požara	11
1.3 Razvoj sistema za zaštitu od provale	15
2 Sistemi za prikupljanje podataka	21
2.1 Prikupljanje podataka - pojmovi i definicije	22
2.1.1 Dobijanje korisnog signala	24
2.2 Definicija alarmnog sistema	26
3 Senzori i detektori (javljači)	33
3.1 Senzori i detektori (javljači) - opšti pojmovi	34

DEO II - Sistemi za dojavu požara

4	Detekcija parametara požara	47
4.1	Razvoj požara u zatvorenom prostoru	48
4.2	Faze razvoja požara sa aspekta detekcije	52
4.3	Klasifikacija požara sa aspekta detekcije	55
5	Detektori (javljači) požara	65
5.1	Detektori (javljači) požara	66
5.1.1	Inteligentni javljači požara	67
5.2	Opšte karakteristike javljača požara	68
5.3	Osnovne podele javljača požara	71
6	Ručni javljači požara	77
6.1	Principi realizacije ručnih javljača požara	78
7	Javljači toplote	83
7.1	Principi konstrukcije javljača toplote	84
7.2	Tačkasti javljači fiksne temperature	85
7.3	Tačkasti termodiferencijalni javljači	89
7.4	Klasifikacija tačkastih javljača toplote	95
7.5	Linijski javljači toplote	97
8	Javljači dima	103
8.1	Principi konstrukcije javljača dima	104
8.2	Jonizacioni javljači dima	105
8.3	Optički javljači dima	108
8.4	Linijski javljači dima	114
8.5	Posebne vrste javljača dima	116
9	Javljači plamena	121
9.1	Principi konstrukcije javljača plamena	122
9.2	Ultraljubičasti javljač plamena	125
9.3	Infracrveni javljač plamena	127
9.4	Posebne vrste javljača plamena	129
10	Javljači ugljen-monoksida	133
10.1	Uticaj ugljen-monoksida na organizam	134
10.2	Principi konstrukcije javljača CO	136

10.3	Primena javljača CO	138
11	Višesenzorski (višekriterijumski) javljači požara	143
11.1	Osnovi višesenzorske detekcije	144
12	Zvučna i vizuelna signalizacija	153
12.1	Zvučna i vizuelna signalizacija	154
12.1.1	Zvučna signalizacija	155
12.1.2	Vizuelna signalizacija	158
13	Napajanje i instalacija	161
13.1	Napajanje sistema za dojavu požara	162
13.2	Instalacija sistema za dojavu požara	165
14	Organizacija sistema za dojavu požara	171
14.1	Vrste i organizacija sistema za dojavu požara	172
14.2	Funkcionisanje sistema za dojavu požara	177
14.3	Centrala za dojavu požara	181
14.3.1	Lokacija centrale	185
14.4	Ispitivanje sistema za dojavu požara	186
15	Projektovanje sistema za dojavu požara	191
15.1	Polazne osnove projektovanja	192
15.1.1	Tehničke mere nadzora	199
15.1.2	Prostorna organizacija sistema	200
15.2	Izbor javljača požara	203
15.2.1	Pogodnost upotrebe javljača	203
15.2.2	Faktori koji utiču na izbor javljača požara	204
15.3	Razmeštaj javljača požara	210
15.3.1	Površina pokrivanja i međusobno rastojanje	210
15.3.2	Razmeštaj javljača u posebnim slučajevima	220
15.3.3	Razmeštaj linijskih „bim“ javljača	226
15.4	Završne preporuke za izbor i postavljanje	228
15.5	Preporuke standarda NFPA 72	229
15.6	Preporuke standarda НПБ 88-2001	233
15.7	Dokumentacija	236

DEO III - Sistemi za zaštitu od provale

16 Opšte o sistemima za zaštitu od provale	243
16.1 Osnovne karakteristike sistema	244
16.2 Detektori provale	248
17 Alarmni kontakti	253
17.1 Alarmni kontakti	254
17.1.1 Magnetni kontakti	255
17.1.2 Balansirani magnetni kontakti	259
17.1.3 Alarmni kontakti sa živom	260
17.1.4 Mikropekidački kontakti	260
18 Detektori loma stakla	263
18.1 Vrste stakla i načini detekcije	264
18.1.1 Alarmna stakla sa diferencijalnim pritiskom	266
18.1.2 Alarmna stakla sa provodnim slojevima	266
18.2 Vibracioni detektori loma stakla	267
18.2.1 Inercioni detektori loma stakla	268
18.3 Akustična detekcija loma stakla	270
19 Ultrazvučni detektori pokreta	275
19.1 Detekcija pokreta	276
19.2 Ultrazvučni detektori pokreta	276
19.2.1 Aktivni ultrazvučni detektori pokreta	278
19.2.2 Pasivni ultrazvučni detektori pokreta	278
20 Mikrotalasni detektori pokreta	283
20.1 Mikrotalasni detektori pokreta	284
20.1.1 Monostatički mikrotalasni detektori	286
20.1.2 Bistatički mikrotalasni detektori	290
21 Infracrveni detektori pokreta	293
21.1 Infracrveni detektori pokreta	294
21.1.1 Aktivni infracrveni detektori pokreta	294
21.1.2 Pasivni infracrveni detektori pokreta	297
22 Kombinovani detektori pokreta	307
22.1 Kombinovani detektori pokreta	308

22.1.1 Kombinacija: pasivni IC i UZ detektor pokreta	311
22.1.2 Kombinacija: pasivni IC i MT detektor pokreta	312
23 Detektori prisustva	315
23.1 Kapacitivni detektori prisustva	316
24 Zaštita perimetra	319
24.1 Načini zaštite perimetra	320
24.2 Zaštita perimetra napregnutim kablovima	320
24.3 Zaštita perimetra detekcijom vibracija	322
24.4 Zaštita perimetra podzemnim cevima sa sensorima	323
24.5 Zaštita perimetra korišćenjem električnog polja	324
24.6 Zaštita perimetra optičkim kablovima	328
24.7 Zaštita perimetra geofonim sistemima	330
24.8 Zaštita perimetra podzemnim koaksijalnim kablovima	331
24.9 Zaštita perimetra detektorima pokreta	334
25 Organizacija sistema za zaštitu od provale	343
25.1 Organizacija sistema za zaštitu od provale	344
25.2 Polazne osnove projektovanja	347
25.3 Metodologija projektovanja sistema	351
26 Literatura	359
26.1 Knjige, članci iz časopisa i zbornika radova	360
26.2 Standardi, propisi i pravilnici	365
26.3 Projektna dokumentacija i web stranice	366

Predgovor

Alarmni sistemi predstavljaju naučnu disciplinu u kojoj najbrže nalaze svoju primenu najnovija tehnička i tehnološka dostignuća. I pored toga što postoji određen broj knjiga i priručnika u kojima se može naći materija koja se odnosi na komponente sistema za dojavu požara i za zaštitu od provale objekata i prostora, nijedna od njih ne objedinjuje ovu materiju u jedinstven sadržaj.

Zbog toga je osnovni cilj ove knjige da čitaocima pruži celovit uvid u problematiku alarmnih sistema tako da izložena materija može da obezbedi primenu usvojenih znanja u praksi, a osim toga i da se čitaoci upoznaju sa rešenjima iz ove oblasti koja su novijeg datuma.

Tekst ovog rukopisa je nastao na osnovu predavanja koje je autor držao iz predmeta *Sistemi za otkrivanje i dojavu požara*, iz predmeta *Alarmni sistemi* u okviru diplomskih akademskih studija i jednog dela predavanja iz predmeta *Tehnički sistemi zaštite* u okviru osnovnih akademskih studija na Fakultetu zaštite na radu u Nišu. Takođe, za knjigu su iskorišćena i predavanja koja je autor držao na Kriminalističko - policijskoj akademiji u Beogradu iz predmeta *Sistemi fizičko tehničke zaštite* na Specijalističkim studijama. Svakako da ovaj tekst mogu koristiti i studenti drugih fakulteta, kao i svi oni koji se bave različitim aspektima bezbednosti i zaštite lica, imovine i poslovanja.

U Nišu, maja 2011. godine,

Autor

Predgovor drugom izdanju

Za četiri godine, koliko je prošlo od prvog izdanja, na tržištu su se pojavile komponente i uređaji koji se koriste u alarmnim sistemima sa poboljšanim karakteristikama, pre svega u delu koji se odnosi na nivo osetljivosti i na pouzdanost otkrivanja fizičke ili hemijske pojave koji se prati. Napravljena su poboljšanja u oblasti linijske detekcije toplote, kod načina realizacije aspiracionih sistema za detekciju dima i proširena je primena optičkih kablova u sistemima za dojavu požara i sistemima za zaštitu od provale. Najveći napredak je napravljen u oblasti daljinskog nadzora i kontrole, time što je omogućeno povezivanje pojedinih komponenata i sistema u celini sa svim „pametnim“ uređajima koji se danas mogu naći na tržištu.

Osnovni razlog za pisanje izmenjenog i dopunjenog izdanja knjige, pre svega su promene u zakonskoj regulativi koja je u vreme pisanja prvog izdanja dosta kasnila u odnosu na rešenja koja su se primenjivala u praksi. Od 2011. godine, kada se pojavilo prvo izdanje knjige, prefiks SRPS su dobili skoro svi standardi iz grupacije EN 54 i EN 50131, te je bilo nužno da se postojeći tekst izmeni i dopuni preporukama ovih standarda. U tekstu su zadržani delovi „zastarelih“ standarda, kao i delovi standarda drugih zemalja za koje autor smatra da imaju upotrebnu vrednost, bilo početnicima u ovoj oblasti, bilo budućim projektantima.

Drugo, izmenjeno i dopunjeno izdanje ima iste tehničke karakteristike (format, margine, font, prored, strukturu poglavlja, itd.) kao i prvo izdanje. Prvi deo teksta koji objašnjava opšte pojmove vezane za alarmne sisteme umesto 36 strana sada ima 44 strane, tekst koji se odnosi na sisteme za dojavu požara je proširen za 31 stranu, dok je deo koji obrađuje sisteme za zaštitu od provale u obimu veći za 4 strane, ali je pretrpeo znatne izmene u sadržaju, što ukupno predstavlja nešto manje od 12% dodatog teksta. Pored toga, dodato je nekoliko novih slika i tabela, i ispravljene su greške tehničke prirode.

U Nišu, septembra 2015. godine,

Autor